

TÜRK CEZA KANUNU'NDA BİLEŞİK SUÇ

The Combined Crime in the Turkish Criminal Code

Pervin AKSOY İPEKÇİOĞLU*

ÖZET

Ceza kanununun birden çok ihlali “suç çokluğu”nu ortaya çıkarır. Ceza hukukunda birden çok suç birden çok cezayı gerektirir. Ancak kanun koyucu bazı hallerde suç sayısı kadar ceza verilir ilkesinden ayrılarak, suçların içtima edeceğinden söz eder. Suçların içtima denilen durumlarda, birden çok ihlal ve ihlal sayısı kadar suç olmasına rağmen, bu suçlara tek bir ceza verilmesi öngörülür.

Suçların içtimasında birden çok suç söz konusu olduğundan, öncelikle suç sayısını tespit etmek gerekir. Suç sayısını tespitinde esas alınacak ölçüt normun ihlalidir.

Kanun koyucu, 5237 sayılı TCK'nın 42–44. maddelerinde suçların içtimasına yer vermiştir. Kanunun 42. maddesinde bileşik suç, biri diğerinin unsuru veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suç olarak tanımlanmıştır.

Bileşik suçta, iki ya da daha fazla suç biraraya gelerek ya yeni bir suçun unsurlarını ya da biri diğerinin ağırlaştırıcı nedenini oluşturur(lar). Bu

---

* Yrd. Doç. Dr., Doğu Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Usul Hukuku Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi (pervin.aksoy@hotmail.com).

nedenle, kanun koyucunun TCK md. 42'de öngördüğü bileşik suç tanımlaması isabetli değildir.

Kanun koyucu, TCK'nın çeşitli hükümlerinde bileşik suçun türlerine yer vererek ortaya çıkan suçların içtima edeceğine işaret etmiştir. Böylece kanundaki birden fazla norm ihlal edilmesine rağmen, bu suçlar kanun koyucunun iradesiyle tek bir normda birleştirilmekte ve bu hallerde, fail her bir suç için öngörülen cezaların toplamından değil, bileşik suç için öngörülen cezadan sorumlu olmaktadır.

Diğer yandan kanun koyucu bir tercih yaparak bazı suç tiplerinde bileşik suç yapısının çözümlenmesini ve her iki suç tipinden de ceza verilmesini öngörmüştür. Bileşik suç olarak nitelendirilemeyecek olan diğer suç tipleri ise birbirine bağlı suçlardır. Amaç – araç suç ilişkisi içerisinde işlenen söz konusu suçlar bileşik suç değildir ve faile her ikisinden de ceza vermek gerekir.

Anahtar Sözcükler: Suç çokluğu, suçların içtimaı, bileşik suç, unsur suç, ağırlaştırıcı neden

ABSTRACT

When an individual violates multiply to the criminal code, we are called “the plurality of crimes”. In the criminal law, more crimes require more sanctions. However, the legislator leaves “the principle of the amount of crimes which are equal to the amount of sanctions” and decides the concurrence of crimes. Although the meaning of crime concurrence is the plurality of violence that requires the plurality of crimes; which also the legislator creates only one sanction for all of the crimes.

In the concurrence of crimes, there is plurality of crimes, that's why first of all we have to determine the amount of crimes. The criteria for determining the amount of crimes is “the violence of norm”.

The legislator imposes the concurrence of crimes according to article 42-44 of the Turkish Criminal Code. Article 42 includes combined crimes which refers to when a crime constitutes the element of another or the aggravative reason of other crimes.

In the combined crimes, two or more crimes unite together and form the elements of a new crime or a crime constitutes the aggravative reason of another. So, the definition of article 42, which is set up by the legislator, is not successful.

The legislator imposes the types of the combined crime in criminal code. In this way, the concurrence of crimes is composed in the code. The result of this formulation is that the crimes unite in a norm by the enactment of the legislator and the offender is only responsible for the sanction that is laid down for the combined crime, not the sum of sanctions which is imposed for every crime.

On the other hand, the legislator chooses some types of crimes as the combined crimes that solve the structure of them and rules more sanctions for every crime, not only one for the combined crime.

The other type of crime which is not characterized as combined crime is interconnected crime. It is processed in the chain of aim – instrument. So it is not characterized as the combined crime; the result is the offender is responsible from either aim or instruments crime.

Keywords: Plurality of crime, concurrence of crime, combined crime, aggravative reason, element crime

GİRİŞ

Ceza kanununun bir kimse tarafından birden çok ihlâli “suç çokluğu”dur. Kural suç sayısı kadar ceza olmasıdır. Suçların içtimai denilen durumlar, bu kuralın istisnasını oluşturur.

Suçların içtimai, birden çok ihlali, ihlal sayısı kadar da suçun varlığını gerektirir. Kanun koyucu, “suç sayısı kadar ceza verilir” ilkesinden suçların içtimai şekillerini düzenleyerek ayrılmıştır. Zira, suçların içtimaiinde her suç için ayrı bir ceza değil; tek bir ceza verilir.

Kanun koyucu TCK’nın genel hükümlere ait kitabının İkinci Kısmı’nın Beşinci Bölümü’nde “Suçların İçtimai”na yer vermiştir. Bu başlık altında TCK’nın 42. maddesinde bileşik suçun tanımı da yapılmıştır. Buna göre, “Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla

tek fiil sayılan suçta bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz” denilerek, suçların içtimasının bir türü olan bileşik suç tanımlanmıştır. Bileşik suçta, birden çok suç bulunmaktadır, ancak ya iki suç bir araya gelip bir başka suçta vücut vermektedir ya da bir suç diğerinin ağırlaştırıcı nedeni olmaktadır.

Çalışmamızda bileşik suç genel yapısı itibariyle incelendikten sonra, bu suçun zincirleme suç ile fikrî içtimadan farkı ele alınacaktır. Daha sonra, bileşik suç şekilleri, bu suç yapısının TCK bakımından değerlendirilmesi ile bileşik suç kapsamında sayılamayacak haller üzerinde durulacaktır.

I. Genel Olarak

İçtima kelime anlamı itibariyle toplanma, bir araya gelme, birikme, birleşme olarak tanımlanmaktadır¹. Ceza hukukunda iki tür birleşme vardır: “*Suçların içtimai*” ve “*cezaların içtimai*”. Her iki içtima türünde de suç çokluğu söz konusudur, ancak kanun koyucu suçların içtimasında her suç için ayrı bir ceza değil; tek bir ceza verilmesini öngörür. Oysa ki cezaların içtimasında birden çok suç, birden çok cezayı gerektirir ve bu cezalar gerçek içtima kuralına göre toplanır².

İçtima hallerinde birden çok suçun varlığı, suçun tekliği – suçun çokluğu tartışmasını gündeme getirir³.

Doktrinde suçun tekliği ile suçun çokluğu konusunda çeşitli ölçütler ileri sürülmüştür⁴. Yazarlardan bir kısmı suçun maddi unsuru ölçütünden hareket ederek hareketin veya fiilin sayısını, bir kısmı ise normun ihlali ölçütünü esas almaktadır. Maddi unsuru hareketten ibaret bulan görüş ile maddi unsuru fiil olarak kabul eden görüş arasında da farklılıklar vardır. Nitekim, maddi unsuru hareket olarak kabul eden görüşe göre hareketin tekliği doğal, tipik hareket ve hukukî hareket tekliği olarak birbirinden ayrılır. Doğal anlamda tek bir bedeni davranış varsa veya kanuni tip, çeşitli

¹ Yılmaz, Ejder. (1996). *Hukuk Sözlüğü*, (Genişletilmiş 5.bs.), Ankara, s. 354.

² Dönmezer, Sulhi – Erman, Sahir. (1994). *Nazarî ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, C. II*, (10.bs), İstanbul, s. 373 vd.; Yalçın Sancar, Türkan. (1995). *Müteselsil Suç*, Ankara, s. 15 vd.

³ Pagliaro, Antonio. (1961). Concorso di reati, in *Enciclopedia del diritto*, Vol. VIII, s. 660 vd.

⁴ Tartışmalar için bkz. Sancar, *Müteselsil suç*, s. 19-26; İçel, Kayıhan. (1972). *Suçların İçtimai*, İstanbul, s. 25 vd.

doğal hareketleri birleştirip ortak bir değerlendirmeye tabi tutmuşsa ya da birden çok doğal hareket hukuki nedenlerle tek hareket şeklinde kabul edilmişse, hareketin tekliğinden söz edilir. Diğer yandan maddi unsur fiil olarak algılayan görüş ise, suçun tekliği ile çokluğunu belirlemede fiili esas alır. Bu görüşü savunanlar da, hareketin veya neticenin ya da normun ihlal sayısını dikkate alarak üç farklı açıdan fiilin tekliğini veya çokluğunu tespit etmeye çalışır. Yazarların bir kısmı, hareket sayısı kadar fiil, fiil sayısı kadar da suç olduğu sonucuna varırlar. Neticenin sayısını dikkate alanlar ise, doğal anlamda netice ile hukuki anlamda netice anlayışından hareket ederek bir tespit yaparlar⁵. Bu ölçüt çerçevesinde normun ihlali sayısı kadar fiil olduğu görüşü de savunulmuştur. Bu görüşe göre, fiil dolayısıyla suçun tekliği, fiili suç olarak tanımlayan kurala göre belirlenir⁶.

Ancak bu görüşlerin hiçbirini kabul etmek mümkün değildir. Zira, suçun sayısı, sadece hareketin veya neticenin ya da fiilin sayısına bağlı olarak belirlenemez. Birden fazla hareket veya fiilin olması ile birden fazla suçun olması birbirinden farklıdır. Nitekim hareket tek olmasına rağmen zararın tek olmaması nedeniyle birden çok suç vardır. Bu ölçütlere göre suçun tekliği ya da çokluğunu tespit etmekte bulunmaması, somut düzenlemelerden de anlaşılır. Zira Türk Ceza Kanunu'nda zincirleme suç ve seçimlik hareketli suçlara yer verilmiştir⁷.

Suç sayısını tespit etmekte esas alınacak ölçüt normun ihlalidir. Normun ihlal edildiği an, kanunî tipe ilişkin bütün unsurların gerçekleştiği andır. Normun ihlal sayısı, suç sayısını da gösterir. Bazen, hareket tek olmasına rağmen normun ihlali ve suç sayısı birden çok olabilir. Örneğin fikri içtimada tek fiil olmasına rağmen, kanunun birden çok normu ihlal edilmekte ve birden fazla suç oluşmaktadır⁸.

İhlal, bazen birden fazla hükme ilişkin olabileceği gibi, bazen de tek bir hüküm ihlal edilebilir. Kanun tek bir fiille birden fazla hükmün veya bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda aynı hükmün aynı kişi tarafından birden çok kez ihlal edilmesi halinde, suçların içtima

⁵ Tartışmalar için bkz. Sancar, *Müteselsil suç*, s. 19-26.

⁶ Erem, Faruk. (1995). *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku*, Genel Hükümler, C. I, Ankara, s. 364.

⁷ Sancar, *Müteselsil suç*, s. 26-28.

⁸ Sancar, *Müteselsil suç*, s. 29-30.

edeceğinden söz eder. Suçların içtima edildiği hollere bileşik suç, fikri içtima ve zincirleme suç türleri girmektedir⁹. Kanun koyucu, unsur ya da ağırlaştırıcı neden olarak birden çok suçun birleşerek tek bir suç tipine vücut verdiği bileşik suç tiplerini düzenlemiştir.

Suçların içtimasında, cezaların içtimasının söz konusu olmadığı birleşme şekilleri esastır. Cezaların içtima etmesinde, failin işlediği birden çok suç bağımsızlığını korumakta ve bu suçlar için öngörülen cezalar birleşmektedir. O halde, suçların içtimasının olduğu durumlarda, cezaların içtimasından bahsetmek olanaksızdır. Zira, suçların içtimasında birden çok suç olmasına rağmen, faile tek bir ceza verilmektedir¹⁰.

Kanun koyucu, suç tiplerinden bazılarını bir norm içinde birleştirmekte ve birden çok normdan bir norm yaratmaktadır. Tek norm çatısı altında toplanan suç tipleri bir bütün oluşturmaktadır. Suç tiplerinin her biri ayrı ayrı ihlal edilse bile, kanun koyucu suçların içtimai kapsamında suç sayısı kadar ceza verilmesi ilkesinden ayrılarak tek bir suçtan ceza verilmesini öngörmektedir¹¹.

⁹ İçel, bileşik suçun gerçek anlamda birden çok suçun içtimasını oluşturmadığını, aksine “görünüşte içtima” haline vücut verdiğini ileri sürer. Zira unsur ya da ağırlatıcı neden olarak bünyesinde kaynaşan suça ilişkin normun uygulanma olanağı tamamen görünüştedir: ihlal edilen, unsur ya da ağırlaştırıcı neden durumunda bulunan suç değil, bunları bünyesine almış olan suç tipidir. Bkz. İçel, s. 11-12, s. 204- 208.

Koca – Üzülmöz, bileşik suçun, suçların içtimai hallerinden biri olmadığını ve bu konunun suçların içtimai bölümünde düzenlenmesinin gereksiz olduğunu düşünmektedirler. Bkz. Koca, Mahmut – Üzülmöz, İlhan. (2009). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, s. 464.

¹⁰ Yalçın Sancar, Türkan (2007). Yeni Türk Ceza Kanunu’da “Zincirleme Suç”, *TBB*, S. 70, s. 246 (Zincirleme suç); Demirtaş, Timur. (2005). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (3.bs), Ankara, s. 445.

¹¹ Bettiol, s. 602-603.

İtalyan Ceza Kanunu’nun 84. maddesi “*reato complesso*” kenar başlığını taşımaktadır. İtalyan doktrinde bazı yazarlar tarafından “*reato complesso*” karma suç; “*reato complesso in senso stretto*” (*dar anlamda karma suç*) kavramları ise bileşik suç ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Karma suç, bileşik suçtan farklıdır. Bileşik suç, iki ayrı suçun birleşerek bir başka suç veya bir suçun diğer bir suçun ağırlaştırıcı nedenini oluşturması bakımından karma suçtan farklılık göstermektedir. Vassali, Giuliano (1987). “Reato Complesso”, in *Enciclopedia del diritto*, Vol. XXXVIII, s. 818-819; Antolisei, s. 466 vd.

İtalyan doktrinde bir başka yazar ise, karma suç “*reati eventualmente complessi*”; bileşik suç “*reati necessariamente complessi*” kavramlarını kullanarak ifade etmektedir. Mantovani, Ferrando. (1992). *Diritto Penale*, PG., Padova 1992, s. 484-485.

Bileşik suç, birden çok suçun, tek bir suç tipinde biraraya gelmesinden ibarettir. Nitelikleri farklı olan suç tipleri birleşerek, başka bir suç tipine vücut verir¹². Bileşik suç, kanunda tek başına bağımsız suç olarak öngörülen fiillerin biraraya gelmesiyle başka bir suçun unsuru veya tek başına bağımsız suç oluşturan fiillerin diğer bir suçun ağırlaştırıcı nedeni öngörülmesiyle nitelikli hal alarak somutlaşmaktadır¹³. Bileşik suç şeklinde ortaya çıkan suç da basit veya nitelikli olabilir¹⁴.

765 sayılı TCK döneminde bileşik suça, “mürekkep suç” denilmekteydi. Bu Kanun döneminde, bileşik suça ilişkin açık bir tanım normu mevcut değildi. Bileşik suç türünün tanımı, ETCK’da Yedinci Bab içinde “Suç ve Cezaların İctimai” başlığı altında düzenlenen 78. maddedeki hükmün lafzi yorumundan çıkarılmaktaydı. 765 sayılı TCK’nın 78. maddesi, “Bir kimse bir suçu işlemek veya vuku bulmuş bir suçu gizlemek için diğer bir suç işlediği veyahut o suç vesilesile kanunda suç teşkil eden diğer bir fiil daha irtikab eylediği takdirde mezkur fiiller kanunen o suçu tertib eden anasından veya suçun esbabı müşeddidesinden sayılmazsa o kimse hakkında evvelki maddelerin müstemil olduğu hükümlere göre ceza tertib olunur” şeklindedir. Bu hükümden anlaşılan şudur: Bir suçu işlemek veya bir suçu gizlemek için ya da bir suç vesilesiyle başka bir suçun işlenmesi hallerinde, söz konusu fiiller o suçu oluşturan unsur veya suçun nitelikli halini oluşturmuyorsa, her bir suç bağımsızlığını koruduğundan gerçek içtima hükümleri uygulanır.

Kanun koyucu, TCK md. 42’de bileşik suçun tanımına yer vermiştir. Ancak bu tanımda suçun yapısına ilişkin temel bir hata yapılmıştır¹⁵. Bileşik

¹² Vassali, s. 819; Antolisei, s. 466.

¹³ Antolisei, s. 466-467; Vassali, s. 819; Piacenza, Scipione. (1967). “Reato complesso”, in *Nov. Dig. It.*, Vol. XIV, s. 964.

¹⁴ Antolisei, s. 466.

¹⁵ Aynı görüş için bkz. Hafizoğulları, Zeki. “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Bileşik Suçun Tanımı Hakkında”, www.zekihafizogullari.com/Makaleler/TCK%20Bilesik%20Suc.doc, s. 1, Atıf Tarihi: 4.3.2011 (Bileşik suç); Hafizoğulları, Zeki. (2008). Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, s. 357 (Genel hükümler); Toroslu, Nevzat- Ersoy, Yüksel. “Kanunlaşmaması Gereken Bir Tasarı”, *Türk Ceza Kanunu Reformu*, İkinci Kitap, Türkiye Barolar Birliği, C. II, s. 13.

Doktrinde de bileşik suçun tanımını kanun koyucu gibi hatalı yapan yazarlar vardır. Bu yazarlar da, bileşik suçun iki ayrı suçtan meydana geldiğini belirterek, bu suçlardan birinin diğerinin unsurunu ya da ağırlatıcı nedenini teşkil ettiğini ifade etmektedirler. Bkz.

suçun tanımdan anlaşılan ilk şekli, bir suçun diğer suçun unsuru olmasıdır. Ancak bileşik suçta bir suç diğer bir suçun unsuru değildir, iki suç biraraya gelip bir başka suçun unsurlarını oluşturur. Bileşik suç, kendini oluşturan suçlara bölünemeyen bir bütündür; nitekim başka bir suç adı altında birleşen unsur suçlar bağımsızlıklarını kaybeder¹⁶.

Bileşik suçun ikinci şeklinde, kanunda öngörülen suçlardan biri, diğerinin ağırlaştırıcı nedeni olmaktadır. Bu durumda, temel suç adını ve niteliğini korur; ancak suçun basit şekli değil, nitelikli hali söz konusu olur¹⁷. Kanunda bir terim birliği mevcut değildir. TCK md. 42'de "ağırlatıcı neden"den bahsedilir, bu kavram ile ifade edilmek istenen, cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hallerdir¹⁸.

Bileşik suçun söz konusu olabilmesi için, bileşik suçu oluşturan suçların gerek unsur gerekse nitelikli hal şeklinde olsun, kanunda açıkça öngörülmesi gerekir. Aksi takdirde, her ihlal bağımsız bir suç oluşturur ve her suçtan dolayı da failin ayrı ayrı cezalandırılması gerekir¹⁹.

Bileşik suçla ilgili olarak vurgulanması gereken bir diğer husus, kanunda bağımsız suç tipi olarak düzenlenen ancak bileşik suç olarak öngörülen fiillerin, gerçekleştirildikleri zaman bakımından birbirlerini izlemeleri gereğidir. Örneğin, kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakma fiilinin tehditle işlenmesinde, her iki fiilin zamansal olarak birbirini izlemesi gerekir²⁰.

II. Bileşik Suçun Benzer Kurumlarla Karşılaştırılması

A. Bileşik Suç ve Zincirleme Suç

Zincirleme suç TCK md. 43'te düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, "Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza ... artırılır". Aynı maddenin ikinci fıkrasında da "Aynı suçun birden

---

Dönmezer – Erman, s. 406; Centel, Nur – Zafer, Hamide – Çakmut, Özlem. (2005). *Türk Ceza Hukukuna Giriş*. (3. Bs), İstanbul, s. 509.

¹⁶ Antolisei, s. 467; Mantovani, s. 484; Piacenza, s. 964; Dönmezer – Erman, s. 412; Hafizoğulları, Bileşik suç, s. 4.

¹⁷ Antolisei, s. 467; Mantovani, s. 484; Dönmezer – Erman, s. 407.

¹⁸ Koca – Üzülmüş, s. 465.

¹⁹ Hakeri, Hakan. (2009). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (8.bs). Ankara, s. 436-438.

²⁰ Mantovani, s. 488-489.

fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır” denilmek suretiyle zincirleme suçta yer verilmiştir.

Zincirleme suçtan söz edebilmek için, birden fazla suçun varlığı gerekir. Bileşik suçta da birden çok suç söz konusudur. Zincirleme suç da, bileşik suç gibi suçların içtimamının bir şeklidir. Bu suçun varlığı için de, suç sayısını tespit önemlidir.

Bir suç işleme kararının icrası kapsamında ya bir kişiye karşı aynı suç birden fazla işlenmeli ya da aynı suç birden fazla kişiye karşı tek bir hareketle işlenmelidir²¹. “*Aynı suç*” kavramına suçun basit ya da nitelikli halinin dahil olup olmadığı kanunda belirtilmiştir. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli halleri, aynı suç kapsamında sayılır. Zincirleme suç için aynı suçun birden fazla işlenmesi şarttır. Bileşik suçta ise, birden çok norm birleşerek ya bir başka suçun unsurunu oluştururlar ya da biri diğerinin ağırlaştırıcı nedenini oluşturur²².

Bileşik suçta kaynaşma tamdır. Bileşik suç, kendisini oluşturan suçlara bölünemez. Nitekim, bileşik suçta vücut veren suçlar, bir bütün oluşturduklarından, failin iradesi dışında bir nedenle bileşik suçun tamamlanamaması halinde, fail bünyesinde birleşen suçlara değil, bileşik suçta teşebbüs etmiş sayılır²³. Zincirleme suçta ise, her bir suç bağımsızlığını korur²⁴.

Zincirleme suç olarak nitelendirilen suçlar, teselsüle dahil son suçun işlendiği yerde tamamlanır; bileşik suçta ise, kendisini oluşturan suçların değil, bileşik suçun kendine özgü sonucunun gerçekleştiği yer ve zamanda işlenmiş sayılır²⁵.

---

²¹ Kanun koyucu “*Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır*” şeklinde zincirleme suç şekline yer vermiştir. Oysa ki, kanunun aynı hükmünün birden fazla kişiye karşı tek fiille işlenmesi mümkün değildir. Buradaki ifadenin hareket olması gerekir. Zira zincirleme suçta, birden çok suç, birden çok fiil oluşturur. Bkz. Sancar, Mütessesil suç, s. 35-36; Sancar, Zincirleme suç, s. 251.

²² Sancar, Zincirleme suç, s. 36-38; Zincirleme suç konusunda geniş bilgi için bkz. Sancar, Mütessesil suç, s. 1 vd.

²³ Punzo, Massimo. (1951). *Reato Continuato*, Padova, s. 167.

²⁴ Sancar, Zincirleme suç, s. 36-38.

²⁵ Sancar, Zincirleme suç, s. 38.

B. Bileşik Suç ve Fikrî İçtima

Fikrî içtima, tek bir fiille kanunun birden çok hükmünün ihlal edilmesidir. Nitekim TCK. md. 44'te "*İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır*" hükmüyle, fikrî içtimaya yer verilmiştir. Fikrî içtima da, suçların içtimaı şekillerinden biridir. Zira, tek bir fiille birden çok ihlal gerçekleştirilmiş olmasına rağmen faile tek ceza verilir. Bu düzenleme aynı zamanda fiil sayısının; ihlalin ve dolayısıyla suç sayısının tespitinde dikkate alınamayacağını da gösterir. Doktrinde bazı yazarlar, ceza hukukunda "*fiil sayısı kadar suç; suç sayısı kadar da ceza vardır*" ilkesinin geçerli olduğunu ileri sürerler²⁶. Eğer, fiil sayısı suç sayısını belirlemede ölçüt olsaydı, bu ölçütten hareketle fikrî içtimayı açıklamak mümkün olmayacaktı.

Fikrî içtimada tek hareketle kanunun birden fazla hükmünün ihlali nedeniyle ortaya çıkan suçlar, birbirinden bağımsızdır. Herhangi bir nedenle ihlal edilen suçlardan biri ortadan kalktığında, failin diğer suçtan sorumluluğu devam eder²⁷. Oysa bileşik suçta suçlar, bağımsızlıklarını kaybederler.

III. Türk Ceza Kanunu'nun Bileşik Suç Şekilleri Bakımından Değerlendirilmesi

Kanun koyucu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda bileşik suç olarak nitelendirilen suç tiplerine yer vermiştir.

A. Kanundaki Suç Tiplerinin Oluşturdukları Bir Başka Suçun Unsuru Olmaları

Bileşik suçun ilk şekli kanunda bağımsız suç tipi olarak öngörülen fiillerin birleşerek başka bir suçun unsurunu oluşturmalarıdır. Her bir suç bağımsızlığını kaybederek yeni suç tipinin unsuru haline gelir. Her iki suç, kendilerinden bağımsız bir suç tipi oluşturur; bu suç tipi de farklı bir suç nitelmesi adı altında kanunda öngörülür. Bileşik suçun bu şeklinin tipik örneği yağma suçudur²⁸. Nitekim TCK md. 148'de tek başına hırsızlık (TCK

²⁶ Koca – Üzülmez, s. 432; Özgenç, İzzet. (2008). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, s. 497.

²⁷ Hafizoğulları, *Genel hükümler*, s. 359.

²⁸ Antolisei, s. 467; Piacenza, s. 964-965; Mantovani, s. 484.

md. 141) ve tek başına cebir veya tehdit suçuna (TCK md. 108, TCK md. 106) vücut veren fiiller, yağma suçu adı altında başka bir suçun unsuru olarak düzenlenmiştir. Bu durumda, failin ayrı ayrı cebir veya tehdit suçu ile hırsızlık suçundan cezalandırılması mümkün değildir²⁹. Bu iki suç öyle bir kaynaşmıştır ki, kendi bağımsızlıklarını kaybederek, kanunda başka bir suç tipi olarak nitelendirilmektedir.

B. Kanundaki Suç Tiplerinden Birinin Diğerinin Ağırlaştırıcı Nedeni Olması

Bileşik suçun diğer şekli, kanunda bağımsız suç olarak düzenlenen fiillerin, başka bir suç tipinde ağırlaştırıcı neden olarak öngörülmesidir. Bu şekilde, temel suç varlığını devam ettirirken, nitelikli unsur olarak öngörülen suç bağımsızlığını kaybeder. Suçun, temel suç ile öngörülen nitelikli halinin hukuki konusu aynıdır³⁰. Örneğin yağma suçunun nitelikli halinin düzenlendiği maddede, bu suçun konut ve işyerinde işlenmesi ağırlaştırıcı neden olarak öngörülmüştür (TCK md. 149/1, bend d). Bu maddede konut dokunulmazlığını ihlal suçu (TCK md. 116) yağma suçunun nitelikli unsurunu oluşturmaktadır. Bileşik suçun yapısı gereği faile hem yağma, hem de konut dokunulmazlığını ihlal suçundan ceza verilmez. Failin, sadece yağma suçunun nitelikli halinden cezai sorumluluğu söz konusu olur³¹.

Bileşik suçun bu şekline kanundan bir çok örnek verilebilir. Kanun koyucu, özellikle cebir veya tehdidin kullanılarak suçun işlenmesini, birçok suçun nitelikli hali olarak öngörmüştür.

- Yangın, su baskını, tahrip, batırma veya bombalama ya da nükleer, biyolojik veya kimyasal silah kullanmak suretiyle kasten adam öldürme (TCK md. 170'te düzenlenen "genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması" suçu, TCK md. 82/1-c'de kasten adam öldürme suçunun nitelikli hali olarak öngörülmür.)

²⁹ Kanun koyucu özel hükümler kısmında yaptığı düzenlemelerle, bazı suç tiplerinde bileşik suçun uygulanmasını engellemeye yönelik hükümler öngörmüştür. Bkz. III. Başlık, Bileşik Suç Kapsamında Sayılamayan Haller.

³⁰ Antolisei, s. 467; Zafer, Hamide. (2010). Ceza Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, s. 334.

³¹ Koca – Üzülmez, s. 465.

- İşkence oluşturan fiilin cinsel yönden taciz şeklinde gerçekleşmesi (TCK md. 105'te yer alan "cinsel taciz" suçu, TCK md. 94/3'te işkence suçunun nitelikli hali olarak düzenlenir.)

- Rızası olmaksızın kadının çocuğunu düşürten kişinin bu fiilinin kadının ölümüne neden olması (TCK md. 85'te düzenlenen taksirli adam öldürme suçu, TCK md. 99/3'te yer alan çocuk düşürtme suçunun nitelikli hali olarak öngörülür. Esasen çocuk düşürtme suçunda kadının ölmesi neticesi sebebiyle ağırlaşan bir suçtur. Suçu ağırlaştırıcı sonuç, aynı zamanda diğer suçun unsuru haline gelerek bileşik suç yapısına vücut verir).

- Rızaya dayalı olduğu halde tıbbî zorunluluğun bulunmadığı ve gebelik süresinin de on haftadan fazla olduğu hallerde kadının çocuğunu düşürten kişinin bu fiilinin, kadının ölümüne neden olması (TCK md. 85'te düzenlenen taksirli adam öldürme suçu, TCK md. 99/4'teki çocuk düşürtme suçunun nitelikli hali olarak öngörülür. Neticesi sebebiyle ağırlaşan bir suç söz konusudur. Suçu ağırlaştırıcı sonuç, diğer suçun nitelikli hali olarak öngörülerek bileşik suça yer verilmiştir.)

- Cinsel istismarın, onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş çocuklara karşı cebir ve tehdit kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi (TCK md. 106'da yer alan tehdit suçu ile TCK md. 108'de düzenlenen cebir suçu, TCK md. 103/4'te öngörülen çocukların cinsel istismarı suçunun nitelikli halini oluşturur.)

- Cinsel istismar sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması (TCK md. 86'da düzenlenen kasten yaralama suçu, TCK md. 103/6'da yer alan cinsel istismar suçunun nitelikli hali olarak düzenlenir. Neticesi sebebiyle ağırlaşan suç söz konusudur. Suçu ağırlaştırıcı kasıtlı yaralama sonucu, cinsel istismar suçunun nitelikli hali olarak bileşik suça vücut vermektedir.)

- Cinsel istismar sonucunda mağdurun ölmesi (TCK md. 85'te düzenlenen taksirli adam öldürme suçu, TCK md. 103/7'deki cinsel istismar suçunun nitelikli hali olarak öngörülür. Bu durum neticesi sebebiyle ağırlaşan bir suça vücut verir. Suçu ağırlaştırıcı kasıtlı adam öldürme sonucu, cinsel istismar suçunun nitelikli hali olarak bileşik suçu oluşturur.)

- Kişi hürriyetinden yoksun kılma suçunu işlemek için veya bu suçun işlendiği sırada cebir, tehdit veya hile kullanılması (TCK md. 106'daki tehdit suçu ve TCK md. 108'de düzenlenen cebir suçu, TCK md. 109/2'de yer alan kişi hürriyetinden yoksun kılma suçunun nitelikli hali olarak öngörölür.)

- Cebir veya tehdit kullanarak konut dokunulmazlığını ihlal etme (TCK md. 106'da yer alan tehdit suçu ve TCK md. 108'de düzenlenen cebir suçu, TCK md. 116/4'te öngörülen konut dokunulmazlığını ihlal suçunun nitelikli halini oluşturur.)

- Mala zarar verme suçunun; yakarak, yakıcı veya patlayıcı madde kullanarak veya toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olmak suretiyle veya radyasyona maruz bırakarak, nükleer, biyolojik veya kimyasal silah kullanarak işlenmesi (TCK md. 170'te düzenlenen "genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması" suçu ile TCK md. 172'de yer alan radyasyon yayma suçu, TCK md. 152/2'deki mala zarar verme suçunun nitelikli hali olarak öngörölür.)

- Cebir veya tehdit kullanarak bir kimseyi fuhuş yapmaya sevk etme (TCK md. 106'daki tehdit suçu ve TCK md. 108'de düzenlenen cebir suçu, TCK md. 227/4'te yer alan fuhuşa sevk etme suçunun nitelikli hali olarak düzenlenir.)

- Cebir veya tehdit kullanarak çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (TCK md. 106'daki tehdit suçu ve TCK md. 108'de düzenlenen cebir suçu, TCK md. 234/2'teki çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçunun nitelikli halini oluşturur.)

- Cebir veya tehdit kullanmak suretiyle ihaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye, ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek (TCK md. 106'daki tehdit suçu ve TCK md. 108'de düzenlenen cebir suçu, TCK md. 235/4-c'te yer alan ihaleye fesat karıştırma suçunun nitelikli hali olarak öngörölür.)

- Cebir veya tehdit kullanılarak hükümlü veya tutuklunun tutukevinden veya ceza infaz kurumundan veya gözetimi altında bulunduğu görevlinin elinden kaçması (TCK md. 106'daki tehdit suçu ve TCK md. 108'de düzenlenen cebir suçu, TCK md. 292/2'teki hükümlü ve tutuklunun kaçması suçunun nitelikli halini oluşturur.)

IV. Bileşik Suç Kapsamında Sayılamayacak Haller

A. Birbirine Bağlı Suçlar

765 sayılı TCK'nın 78. maddesinde yer alan yorum kuralında, bir suç işleme veya işlenmiş bir suçu gizleme ya da bir suç vesilesiyle başka bir suçu işleme halinde, iki olumsuz şartın varlığına bağlı olarak faile verilecek ceza değişmektedir. Maddeden başka bir suçun unsuru veya ağırlaştırıcı nedeni olan suçların, tek bir suç tipinde öngörülmesi durumunda faile tek bir ceza verileceği anlaşılır. Oysa ki, ETCK md. 78'de sayılan diğer hallerde iki farklı suç tipi ihlal edilmekte, ancak bunlar bileşik suç olarak nitelendirilmemektedir³². Kanunda bileşik suç olarak öngörülme hallerde, her suç için ayrı ayrı ceza verilir ve bu cezalar gerçek içtima kurallarına göre toplanır³³.

5237 sayılı TCK'da araç – amaç suç ilişkisini öngören soyut bir norma yer verilmemiştir. ETCK'da araç – amaç suçun söz edildiği maddede yer alan olumsuz koşullar esas alınarak, TCK md. 42'de bileşik suçun tanımı yapılmıştır.

Bileşik suçun varlığı için, kanunun açık hükmü gereğince, iki suç birleşerek başka bir suçun unsuru veya ağırlaştırıcı nedeni olarak düzenlenmelidir. Kanunda açıkça düzenlenmeyen hallerde, bileşik suçtan bahsedilemez³⁴. Bu nedenle, kasten adam öldürmenin nitelikli hallerinin düzenlendiği 82. maddenin 1. fıkrasının (h) ve (i) bendlerinde bileşik suç söz konusu değildir. Zira, fail, bir suçu gizlemek, bu suçun delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak ya da yakalanmamak amacıyla veya bir suçu işleyememeden dolayı duyduğu infialle kasten adam öldürme suçunu işlerse³⁵, failin amaç ve araç suçlardan cezai sorumluluğu devam eder³⁶. Örneğin, failin mağduru ıssız bir yere götürüp ırzına geçmeye çalışması, başaramayınca çok sayıda bıçak darbesi ile öldürmesi olayında,

³² Erem, s. 367-368.

³³ Alacakaptan, Uğur. (1967). *Suçun Unsurları*, Ankara, s. 59 vd.

³⁴ Demirbaş, s. 449.

³⁵ TCK. md. 82/1-i'de, bir suçu *işleyememekten* duyulan infialden söz edilmektedir. Bu nedenle, fail amaç suçun icra hareketlerine başlamış, ancak henüz tamamlamamış olmalıdır. Bu durumda, fail, işleyemediği amaç suça teşebbüsten ayrıca ceza almalıdır. Aynı görüş için bkz. Tezcan, Durmuş – Erdem, Mustafa Ruhan – Önok, Murat. (2008). *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Ankara, s. 165.

³⁶ Koca – Üzülmez, s. 467; Tezcan – Erdem – Önok, s. 163-164.

fail hem TCK md. 82/1-h'den, hem de TCK md.102/2'deki cinsel saldırı suçuna teşebbüsten sorumlu olur³⁷.

B. Suç Tiplerinde Öngörülen Özel Düzenlemeler

1. Cinsel saldırı suçunun işlenmesi sırasında mağdurun direncini kırmamanın ötesinde cebir kullanılması (TCK md. 102/4)

TCK md. 102/4'e göre, *“Suçun işlenmesi sırasında mağdurun direncinin kırılmasını sağlayacak ölçünün ötesinde cebir kullanılması durumunda kişi ayrıca kasten yaralama suçundan dolayı cezalandırılır”*.

Bu suçta başvuru cebrin, mağdurun direncinin kırılmasını sağlayacak ölçünün ötesinde olması gerekir ki fail ayrıca kasten yaralama suçundan da cezalandırılsın.

Cinsel saldırı suçu işlenirken fail, mağdurun direnci ile karşılaşabileceği gibi, mağdur çeşitli nedenlerle bu saldırıya karşı herhangi bir direnç gösteremeyebilir. Mağdurun direndiği hallerde, fail bu direnci kırmak için

³⁷ Doktrinde bu görüşe karşın, kanun koyucunun amaç suçu, araç suçun şiddet sebebi saydığı yönünde bir görüş de mevcuttur. Bu görüşe göre, kanun koyucu amaç suç ile araç suç arasındaki bağlantıyı nitelikli adam öldürme suçu olarak değerlendirir ve buna yönde bir ceza öngörür. Bu görüşü savunanlar, suçların içtimaina özel bir hüküm getirildiğini ileri sürerler. Bkz. Önder, Ayhan. (1992). *Ceza Hukuku Dersleri*, İstanbul, s. 449-450. Yargıtay'ın da bu yönde kararları vardır.

“Sanıkların birlikte karar alarak gasp amacıyla maktüllerin evine geldikleri, gasp suçunu işledikten sonra da maktüller A... ve A...’yi kendilerini ihbar edebilecekleri yine çocuk olan maktüllerin de ağlamaları halinde olayın etraftan duyulabileceği, bu nedenle de suçlarının ortaya çıkabileceği endişesiyle öldürdükleri anlaşılmalı, sanıkların Ş... ve T...’yi öldürmeleri suçundan da TCK.nun 64/1 delaletiyle TCK.nun 450/9. maddesinden hüküm kurulması gerekirken...” (Yargıtay 1. CD. 29.6.2005 tarih ve 2005/340-2005/1923)

“... sanığın ... yaşlı ve parası olduğunu bildiği maktülün evine girdiğinde öldürmeye karar vererek darpta bulunduğu, düşürdüğü, yere düşen maktülün üzerine ağır cüssesiyle abanarak nefes almamasını sağlayarak öldürdüğü, öldüğünü anlayınca da üzerindeki para ve eşyalarının bir kısmını aldığı anlaşılmalı, sanığın eyleminin gasp suçunun işlenmesini kolaylaştırmak amacıyla adam öldürme olarak vasıflandırılması ve 5237 sayılı TCK.nun 82/1-h, 62 maddeleri ile cezalandırılması gerekirken ... (Yargıtay 1. CD. 3.5.2006 tarih ve 2006/1031-2006/1789 sayılı kararı)

“Sanığın kaçırarak istediği B.’nin ve kendisini engellemeye çalışan mağdur M.’nin direncini kırarak kız kaçırma eylemini kolaylaştırmak için tabancasını M.’nin başına yöneltip tetik düşürdüğü ancak tabancanın ateş almadığına ilişkin mağdur beyanının ... doğrulanması karşısında ve yakın measfeden elverişli vasıta olan tabanca ile hedef olan M.’yi omzundan isabetle vurması eyleminde, TCK.nun 450/7, 62. maddeleri uyarınca cezalandırılmasına karar vermek gerekirken ...” (Yargıtay 1. CD., 18.10.2006 tarih ve 2006/4408-2006/4482 sayılı karar)

cebir kullanırsa sadece cinsel saldırı suçundan sorumluluğu söz konusu olur. Mağdurun direncinin kırılmasını sağlayacak ölçünün ötesinde cebir kullanılırsa, faile her iki suç tipinden de ceza verilmesi gerekir.

Mağdurun direnmediği hallerde iki olasılık dikkate alınarak bir değerlendirme yapılmalıdır. Mağdurun rızası olabilir, bu durumda cinsel saldırı suçu oluşmaz, ya da rızası yoktur ancak bedenen veya ruhen kendini savunamayacak durumdadır. Bedenen veya ruhen kendini savunamayacak durumlar arasında, mağdurun şişmanlığı, zayıflığı, hastalığı, yaşlılığı, geçici heyecan ve şok halleri, alkol veya uyuşturucu maddenin ya da anestezinin etkisi altında olması sayılabilir³⁸. Kanun koyucu, cinsel saldırı suçunun beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenmesini, suçun nitelikli hali olarak öngörmüştür.

Bu hükme ilişkin olarak tartışılması gereken diğer bir husus; mağdurun direncinin kırılmasının ölçüsünün ne olacağıdır. Bir kere mağdurun direncinin ne zaman kırılacağı, ölçünün hangi andan sonra aşılmış sayılacağı konusunda somut bir kriter mevcut değildir. Yine, şiddete karşı direnç insandan insana değişir. Yargıç, somut olayda mağdurun bedensel ve ruhi yapısını dikkate alarak bir kanaate varmalıdır. Ayrıca değerlendirme yapılırken failin fiziki yapısı da gözönünde tutulmalıdır.

2. Cinsel istismar suçunda kasten yaralama suçunun ağır sonuçlarına neden olacak şiddette cebir kullanılması (TCK md. 103/5)

TCK md. 103/5'e göre, "*Cinsel istismar için başvuru olan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması halinde, ayrıca kasten yaralamaya ilişkin hükümler uygulanır*".

Maddede yer verilen cinsel istismar suçunun tanımında cebir ve tehdidin kullanılmasından söz edilir. Ancak, cinsel davranışlar sırasında kullanılan cebir, kasten yaralamanın nitelikli hallerine vücut vermişse, fail hem çocukların cinsel istismarından, hem de kasten yaralamanın neticesi sebebiyle ağırlaşan hallerinden sorumlu olacaktır.

Kanun koyucu, çocukların cinsel istismarında, ayrıca kasten yaralamadan dolayı ceza verilebilmesini, bu suçun ağır sonuçlarına neden olacak şiddetin gerçekleştirilmesi şartına bağlamıştır. Oysa ki, yetişkinlerin

³⁸ Malkoç, İsmail. (2009). *Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar*, 2009, s. 69-71.

cinsel saldırıya uğraması sırasında mağdurun direncinin kırılmasını sağlamanın ötesinde cebir kullanımı, her iki suç tipinden cezalandırma için yeterli görülmektedir. Bu bir çelişkidir. Zira yetişkinlere göre daha korumasız olan çocukların cinsel istismarında daha ağır bir ölçüt kabul edilmesi, adalet duygusunu da zedeler³⁹.

Maddede yer alan cebir kullanımı, kasten yaralamanın TCK md. 87’de düzenlenen ağırlaşmış sonuçlarına vücut vermelidir. Bu durumda, her iki suçtan da ceza verilip, gerçek içtima kuralı uygulanır.

3. Hırsızlık suçunun bina veya eklentilerinde muhafaza altına alınmış eşya hakkında işlenmesi (TCK md. 142/4)

5237 sayılı TCK’nun 142/1-b bendinde nitelikli hırsızlık suçu düzenlenmiştir. Hırsızlık suçunun “*Herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilitlemek suretiyle ya da bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında*” işlenmesi, ağırlatıcı neden sayılmıştır.

Kanun koyucu bu hükümlerle, ETCK md. 492/1’de yer alan düzenlemeden ayrılmıştır. ETCK md. 492/1’e göre, “*Hırsızlık; geceleyin bir bina içinde yahut süknaya mahsus bir yerde veya müştemilatında işlenirse*” daha ağır ceza öngörülmüştü. Hükümden de açıkça anlaşılıyor ki, “*bina*” ve “*süknaya mahsus yer*” ayırımı yapılmıştır. “*Bina, içinde insan oturan veya oturup barınabilecek yapılar yanında başka işler için de kullanılmak üzere yapılmış ve tamamlanmış yapılar*” şeklinde tanımlanmaktadır. Sükna ise, insanların oturması ve barınması için yapılmış yerlerdir. Bu yerler bina niteliğinde olabileceği gibi, başka nitelikte de olabilir. Örneğin, çardak, baraka, çadır sükna olarak kabul edilebilir⁴⁰.

TCK md. 116’da konut dokunulmazlığını ihlal suçuna yer verilmiştir. Konut ile mesken masuniyetinin korunduğu insanların oturdukları ve barındıkları yerler kastedilir. TCK md. 142/1-b’deki düzenlemede ise “*süknaya mahsus yer*” ibaresine yer verilmemiştir. O halde, TCK md.142/1-

³⁹ Kızıroğlu, Serap Keskin. (2008). Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Kadına İlişkin Düzenlemeler ve Cinsel Suçlar, *Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer Armağanı*, C. II, Ankara, s. 1002; Malkoç, s. 79.

⁴⁰ Malkoç, İsmail – Güler, Mahmut. (1996). *(Uygulamada) Türk Ceza Kanunu*. C. 4, Ankara, s. 4261.

b'de bina kavramı içerisinde konutu da düşünmek gerekir. Mesken masuniyetinin korunduğu insanların oturdukları ve barındıkları yerlerde hırsızlık yapma, aynı zamanda TCK md. 116'da düzenlenen konut dokunulmazlığı suçunu da oluşturur. Bir başka ifadeyle konut dokunulmazlığı suçu, hırsızlık suçunun ağırlatıcı nedeni sayılmaktadır. Bu yapı, bileşik suça vücut vermektedir. Nitekim TCK md. 42'de yer alan bileşik suçun tanımında, bir suçun diğerinin ağırlatıcı nedenini oluşturmasından söz edilir.

Kanun koyucu, 5560 sayılı Kanunla⁴¹, TCK md. 142/4'e bir hüküm eklemiştir. Bu hükme göre; *“Hırsızlık suçunun işlenmesi amacıyla konut dokunulmazlığının ihlali ... suçunun işlenmesi halinde, bu suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi için şikayet aranmaz”*.

Kanun koyucu bu hükümle, konut içerisinde hırsızlık suçunun işlenmesi halinde her iki suç tipinden dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılmasını öngörmekle, bağımsız suç olarak düzenlenen konut dokunulmazlığı suçunun hırsızlık suçunun nitelikli hali olarak cezalandırılmasını ortadan kaldırmıştır.

O halde, TCK md. 142/4'teki hükmün eklenmesinden önce, hırsızlık suçunun konutta işlenmesi halinde, sadece TCK md. 142/1-b hükmü gereğince nitelikli hırsızlık suçundan ceza verilmekteydi⁴². 5560 sayılı Kanunla birlikte, bileşik suç olarak öngörülen bu nitelikli hırsızlık suçunun yapısında bir çözüme kabul edilmiştir.

5560 sayılı Kanunla getirilen bu hükmün isabetli olduğu söylenemez. Zira, konut içerisinde muhafaza altına alınmış bir eşya üzerinde hırsızlık suçunun işlenmesi halinde, hem mesken masuniyeti, hem de kişinin zilyetliği ihlal edilir. Bu hükümle birlikte fail, bileşik suç yapısı içerisinde hırsızlık suçunun nitelikli halinden değil, ayrı ayrı hırsızlık ve konut

⁴¹ Kabul tarihi: 6.12.2006, RG. 19.12.2006.

⁴² Yargıtay 5560 sayılı Kanun kabul edilmeden önce de bileşik suçun varlığına rağmen, bu konuda isabetli olmayan kararlar vermiştir. Örneğin, “Geceleyin mağdurun evine hırsızlık yapmak için giren ancak çalacak bir şey bulamadan kaçan hükümlüler ... eylemlerinin, 5237 sayılı TCK.'nun 142/1-b, 143/1, 35/2, 116/1-4, 119/1-c maddelerine ... uyan suçları oluşturduğu gözetilmeden ...” (Yargıtay 6 CD. 3/12/2007 tarih ve 2006/20511-2007/13421 sayılı kararı) Artuç, Mustafa – Akkaya, Çetin – Gedikli, Cemil. (2008). *Türk Ceza Kanunu*. (2.bs), Ankara, s. 804.

dokunulmazlığını ihlal suçlarından ceza alacaktır. Yargıtay'ın 5560 sayılı Kanunla eklenen hüküm doğrultusunda kararları mevcuttur⁴³.

4. Kişinin bir hukuki ilişkiye dayanan alacağını tahsil amacıyla tehdit veya cebir kullanması (TCK md. 150/1)

TCK md. 150/1'e göre; "*Kişinin bir hukuki ilişkiye dayanan alacağını tahsil amacıyla tehdit veya cebir kullanması halinde, ancak tehdit veya kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır*".

Yağma suçunun daha az cezayı gerektiren hali olarak düzenlenen bu hükümle, kanun koyucu yağma suçunda bir çözülme kabul etmiştir. Nitekim, yağma suçunu oluşturan tehdit veya cebir, bileşik yapıdan ayrı tutularak, bağımsız suç tipi olarak cezalandırma yoluna gidilmektedir. Hükme göre; kişi bir hukuki ilişkiye dayanarak alacağını tahsil etmek amacıyla tehdit veya cebir kullanırsa, yağma suçundan değil, tehdit veya kasten yaralama suçlarından sorumlu tutulacaktır. Nitekim Yargıtay'ın bu yönde vermiş olduğu kararları vardır⁴⁴.

⁴³ "Katılanın ... anlatımında ..., suçta konu eşya ve paranın katılanın uyuduğu sırada alındığı anlaşılmalı; eylemin TCK'nun 142/1-b, 143/1; 116/2-4, 119/1-a; 151/1. maddelerine uyan suçları oluşturduğu gözetilmeyerek ..." (Yargıtay 6. CD. 22/1/2008 tarih ve 2006/23132-2008/280 sayılı kararı) Artuç – Akkaya – Gedikli, s. 793-794.

"Sanıkların hırsızlık yapmak için gündüzleyin yakınanın evinin kapı kilidini kırarak içeri girdiklerinin anlaşılması karşısında, eylemlerinin hırsızlık suçunun yanı sıra 5237 sayılı TCK'nun 116/1, 119/1-c maddelerine uyan gündüzleyin konut dokunulmazlığını bozmak ve ... aynı Yasanın 151/1 maddesine uyan mala zarar verme suçlarını da oluşturduğunun gözetilmemesi..." (Yargıtay 6. CD, 21.1.2008 tarih ve 2005/16073-2008/7257 sayılı kararı) Artuç – Akkaya – Gedikli, s. 794.

"İddianamedeki anlatım ve nitelendirmeye nazaran sanığın hırsızlık eylemini eve girerek işlemiş olmasına göre, zamanaşımı içerisinde ayrıca geceleyin konut dokunulmazlığını bozma suçundan da karar verilmesi olanaklı görülmüştür". (Yargıtay 6. CD., 2006/13328-2007/894 sayılı kararı). Artuç – Akkaya – Gedikli, s. 804.

⁴⁴ "Sanığın yaptırdığı inşaatın kereste işlerini yapması konusunda müşteki ile anlaşığı, bir miktar para verdiği ancak işin yapılması sırasında taraflar arasında anlaşmazlık çıkması üzerine, sanığın, verdiği 600 milyon TL'ni istediği, müştekinin inşaatı kullandığı keresteleri geri istemesi üzerine, sanığın "keresteleri alırsan seni öldürürüm" şeklinde tehdit etmesi şeklindeki eyleminin suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 Sayılı TCK.nun 308/2. maddesinde belirtilen tehditle ihkakı hak suçunu oluşturduğu gözetilerek, eylemin 5237 sayılı TCK.nun 106. maddesinde düzenlenen tehdit suçunu oluşturup oluşturmayacağı tartışılarak bu suçu oluşturduğunun kabulü halinde..., 5237 sayılı TCK.nun 106. maddesinde düzenlenen suçu oluşturmadığının kabulü halinde ise sanığın beraatine karar verilmesi gerekirken..." (Yargıtay 2. CD., 9.10.2006 tarih ve 2225-16284 sayılı kararı) Artuç – Akkaya – Gedikli, s. 862.

Ancak TCK md. 150/1'de öngörülen bu düzenleme, bileşik suçun yapısına aykırıdır. Çünkü bileşik suç kendisini oluşturan suçlara bölünemez. Bileşik suçu oluşturan unsur suçlar, bağımsızlıklarını yitirip, bir başka suç adı altında gerçek bir birlik oluşturur. Bu birliğin parçalanması mümkün değildir. Amaç, kişinin bir hukukî ilişkiye dayanan alacağını tahsil amacıyla tehdit veya cebir kullanmasında yağmadan ceza vermek değilse, yağma suçunun cezasının azaltılmasına ilişkin düzenleme yapılarak bu amaca ulaşılabilir. Böylece bileşik suçun yapısına aykırı düzenleme de ortadan kalkmış olur.

5. Ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması sırasında kişilerin hürriyetlerinin sınırlanması (TCK md. 223/4)

Maddede, ulaşım araçları, kara, deniz, demiryolu ve hava ulaşım araçları olarak ayrı ayrı belirtilmiş ve bu araçların kaçırılması veya alıkonulması halinde, ulaşımın niteliği dikkate alınarak farklı cezalar öngörülmüştür.

Ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması sırasında, ayrıca kişilerin hürriyeti de sınırlanırsa, hem bu maddeden, hem de TCK md. 109'dan ceza verilmesi gerekir. Kanun koyucu bu hükümde özel bir içtimaya yer vermiştir. Bu bir bileşik suç değildir.

“Sanığın alacağını tahsil amacıyla “.. başımı belaya sokma, ..illede birilerinin canı mı yansın?.. o para sana kalmayacak, pazartesinden itibaren o parayı isteyen şerefsizdir” sözleriyle cep telefonuna mesaj çekmesi eylemlerinin ... 5237 sayılı TCY'nın 150. maddesi gösterilmesiyle 106/1- son cümlesindeki tehdit suçunu oluşturup oluşturmadığı tartışılıp...” (Yargıtay 4. CD, 28.3.2007 tarih ve 2006/314-200772817 sayılı kararı). Artuç – Akkaya – Gedikli, s. 862.

“Dosya içeriğine göre sanığın katılandan olan alacağını almak amacıyla katılanın bürosuna giderek önce alacağını istediği, akabinde de “akşam saat 18.00'de paramı vermezsen yapacağımı bilirim” demek suretiyle tehdit ettiği, katılanın kolunu kapıya sıkıştırarak doktor raporundaki gibi basit müdahale ile giderilecek şekilde yaralaması şeklinde dava konusu yapılan eyleminin 5237 sayılı TCK'nun 150. maddesi yollamasıyla aynı Kanun'un 106. ve 86. maddelerinde düzenlenen tehdit ve yaralama suçları kapsamında kalıp kalmadığının tartışılarak ... karar verilmesi” (Yargıtay 2. CD, 8.3.2007 tarih ve 2006/10948-2007/3563 sayılı kararı) Artuç – Akkaya – Gedikli, s. 862.

“Dosya içeriğine göre; sanık Ş... K...’nın müştekiden olan alacağını tahsil etme amacıyla diğer sanıklar ile birlikte müştekiye müessir fiilde bulunmaları şeklinde gerçekleşen eylemlerinin hükümden sonra 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK.'nun 150. maddesi yollamasıyla aynı kanunun 86/2. maddesinde düzenlenen kasten yaralama suçu kapsamında kalıp kalmadığının tartışılarak ...” (Yargıtay 2. CD., 8.3.2007 tarih ve 2006/9800-2007/3501 sayılı kararı). Artuç – Akkaya – Gedikli, s. 863.

Bu madde ile ilgili olarak belirtmek gerekir ki, ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması suçu, mutlaka kişi hürriyeti sınırlanarak işlenmez. Ancak, işlenmesi durumunda, her iki suçtan da ceza verilerek gerçek içtima hükümleri uygulanır.

6. Kıt'a sahanlığındaki veya münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgal edilmesi sırasında kişilerin hürriyetlerinin sınırlanması (TCK md. 224/2)

Kanun koyucu, bu hükümlerle özel bir içtima durumu yaratmıştır. Şöyle ki; devletin kıt'a sahanlığında ve münhasır ekonomik bölgesinde bulunan sabit platformların işgal edilmesi sırasında, kişilerin hürriyeti sınırlanırsa, fail her iki suç tipinden de cezalandırılır. Kanun koyucu, bu hükümlerle esasen devletin deniz sahasındaki egemenlik alanlarında yer alan sabit platformlarda işlenecek suçları cezalandırmayı amaçlamaktadır.

Kıt'a sahanlığı, kıyı devletinin kara ülkesinin denizin altında devam eden doğal uzantısıdır. Münhasır ekonomik bölge ise, bir kıyı devletinin karasularının esas alındığı çizgiden başlayarak 200 mile kadar varan ve karasuları dışında kalan su tabakası ile deniz yatağı ve bu yatağın toprak altındaki kısımlarında, kıyı devletine münhasır ekonomik hak ve yetkiler tanıyan bölgedir⁴⁵. Sabit platform, maddenin gerekçesinde, “doğal kaynakların keşfi veya işlenmesi için veya diğer ekonomik maksatlarla daimi olarak deniz yatağına yerleştirilmiş yapılar veya tesisler veya yapay adacıklar” olarak tanımlanmıştır. Bu suç işlenirken, kişilerin hürriyeti de sınırlanabilir. İşte bu durumda, her iki suç tipinden de cezaya hükmolunur. Ancak, bu maddede tanımlanan suçun işlenebilmesi için, mutlaka kişi hürriyetinin sınırlanması gerekmemektedir.

Nitekim kıt'a sahanlığındaki veya münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgal edilmesi sırasında kişilerin hürriyetlerinin sınırlanması dolayısıyla, hem TCK md. 224'ten, hem de TCK md. 109'dan cezaya hükmolunur.

---

⁴⁵ Pazarcı, Hüseyin. (1999). *Uluslararası Hukuk Dersleri*, II. Kitap, Ankara, s. 392, s. 408; Von Glahn, Gerhard. (1996). *Law Among Nations, An Introduction to Public International Law*, USA, s. 382, s. 388.

7. Resmî elbisenin sağlayacağı kolaylıktan ve olanaklardan yararlanarak bir suçun işlenmesi (TCK md. 264/2)

TCK'nun bu hükmünün aynı maddenin 1. fıkrası ile birlikte değerlendirilmesi gerekir. Zira, 264. maddenin 1. fıkrasında “*Bir rütbe veya kamu görevinin veya mesleğin, resmî elbisesini yetkisi olmaksızın alenen ve başkalarını yanıltacak şekilde giyen veya hakkı olmayan nişan veya madalyaları takan kimseye üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir*”.

TCK md. 264/2'de yer alan düzenlemeye göre ise; “*Elbisenin sağlayacağı kolaylık ve olanaklardan yararlanarak bir suç işlenirse, yalnız bu fiilden ötürü yukarıdaki fıkrada belirtilen cezalar üçte biri oranında artırılarak hükmolunur*”.

Her iki fıkra dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şu sonuca varılır: Kişi, yetkisi olmaksızın alenen ve başkalarını yanıltacak şekilde bir resmi bir elbise giyer veya hakkı olmayan nişan veya madalya takarsa birinci fıkraya göre; haksız olarak giydiği elbisenin sağlayacağı kolaylık ve olanaklardan yararlanarak bir suç işlerse, hem TCK md. 264/2'den hem de işlediği suçtan dolayı sorumlu olacaktır. Bu durumda, TCK. md. 264/1'den temel ceza belirlenip TCK md. 264/2'deki hükümden dolayı failin cezası artırılacak, ayrıca işlediği suçtan dolayı da ceza verilip gerçek içtima kuralı uygulanacaktır.

SONUÇ

Türk Ceza Kanunu'nda “*Suçların İçtimaı*” başlığı altında, bileşik suçla ilişkin hükme de yer verilmiştir. Bileşik suçta birden çok suçun varlığı söz konusudur. Kanun koyucu, bileşik suç ipotezlerinde suçların içtima edeceğini öngörür.

TCK md. 42'de bileşik suç tanımlanır. Maddeye göre; “*Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suçta bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz*”. Öngörülen bileşik suç tanımı, kanaatimizce isabetli bir tanım değildir. Zira, bu suçlar ya bir başka suç adı altında kaynaşarak unsur suç haline gelir ya da biri diğerinin ağırlaştırıcı nedenini oluşturur.

TCK.'da bileşik suçun her iki şeklinin de örnekleri vardır. Şöyle ki; TCK. md. 148'de yağma suçu, cebir (TCK. md. 108) veya tehdit (TCK. md.

106) ile hırsızlık suçunun (TCK. md. 141) birleşerek bir başka suçun unsuru haline geldiği suçtur. Bir suçun diğerinin ağırlaştırıcı nedeni olduğu bileşik suç şekline ise, Kanunumuzdan bir çok örnek verebiliriz. Cebir veya tehdit suçları, birçok suçun ağırlaştırıcı nedeni olarak bileşik suç yapısını oluşturmaktadır. Örneğin, kişi hürriyetinden yoksun kılma suçunu işlemek için veya bu suçun işlendiği sırada cebir, tehdit veya hile kullanılması (TCK. md. 109/2) suçu, bileşik suçun Kanunumuzda somutlaşmış şeklidir.

Fail, bazen bir suç işlemek veya işlediği bir suçu gizlemek ya da bir başka suçu işlemek amacıyla araç suç olarak nitelendirilen bir başka suçu işleyebilir. Kanunda açıkça bileşik suç yapısında öngörölmeyen ve araç – amaç suç ilişkisi kapsamında somutlaşan her durumda, failin her iki suçtan ayrı ayrı cezai sorumluluğu söz konusu olur.

Kanun koyucu, bazı suç tiplerinde de bileşik suçun uygulanmasına engel olacak hükümler öngörmüştür. Bu durumlarda, her iki suç tipinden de ayrı ayrı ceza verilip, gerçek içtima kuralı uygulanacaktır. Bu suç tiplerinin bazılarında, bileşik suçun yapısına aykırı olan düzenlemeler vardır. Bileşik suç, kendisini oluşturan suçlara bölünemez; bünyesinde kaynaşan suçlar bir birlik oluşturur. Bu nedenle, kanun koyucu daha az ceza verilmesini istediği hallerde, bileşik suç yapısını bozmaktan kaçınmalı, bileşik suç oluşturan suçun cezasına oranla daha hafif ceza verilmesine yönelik düzenleme getirmelidir.

KAYNAKÇA

- Alacakaptan, Uğur (1967). *Suçun Unsurları*. Ankara.
- Antolisei, Francesco. (1989). *Manuale di Diritto Penale*. PG, Milano.
- Artuç, Mustafa – Akkaya, Çetin – Gedikli, Cemil. (2008). *Türk Ceza Kanunu*, (2.bs), Ankara.
- Bettiol, Giuseppe (1976). *Diritto Penale*. Padova.
- Centel, Nur – Zafer, Hamide – Çakmut, Özlem. (2005). *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, (3.bs), İstanbul.
- Demirtaş, Timur. (2005). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (3.bası). Ankara.
- Dönmezer, Sulhi – Erman, Sahir. (1997). *Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku, Genel Kısım, C. I*. (12.bs). İstanbul (C. I)
- Dönmezer, Sulhi – Erman, Sahir. (1994). *Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku, Genel Kısım, C. II*, (10.bs), İstanbul (C. II)
- Erem, Faruk. (1995). *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, C. I, Genel Hükümler*. (13.Tıpkı bs). Ankara.
- Hafizoğulları, Zeki. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Bileşik Suçun Tanımı Hakkında, www.zekihafizogullari.com/Makaleler/TCK%20Bilesik%20Suc.doc, Atıf Tarihi: 4.3.2011 (Bileşik suç)
- Hafizoğulları, Zeki. (2008). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara (Genel hükümler)
- Hakeri, Hakan. (2009). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. (8.bs), Ankara İçel, Kayıhan. (1972). *Suçların İctimai*, İstanbul.
- Keskin Kızıroğlu, Serap. (2008). Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Kadına İlişkin Düzenlemeler ve Cinsel Suçlar. *Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer Armağanı, C. II*, Ankara, s. 1995-1004.
- Koca, Mahmut – Üzülmöz, İlhan. (2009). *Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler*, Ankara.
- Malkoç, İsmail – Güler, Mahmut. (1996). *(Uygulamada) Türk Ceza Kanunu, C. 4*, Ankara.

- Malkoç, İsmail. (2009). *Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Cinsel Suçlar*, Ankara.
- Mantovani, Ferrando. (1992). *Diritto Penale*, PG., Padova.
- Önder, Ayhan. (1992). *Ceza Hukuku Dersleri*, İstanbul.
- Özgenç, İzzet. (2008). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara.
- Pagliari, Antonio. (1961). Concorso di reati. in *Enciclopedia del diritto*, Vol. VIII, s. 660-670.
- Pazarcı, Hüseyin. (1999). *Uluslararası Hukuk Dersleri*. II. Kitap, Ankara.
- Piacenza, Scipione. (1967). Reato complesso. in *Nov. Dig. It.*, Vol. XIV, s. 963-967.
- Punzo, Massimo. (1951). *Reato Continuato*, Padova.
- Tezcan, Durmuş – Erdem, Mustafa Ruhan – Önok, Murat. (2008). *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*. Ankara.
- Toroslu, Nevzat - Ersoy, Yüksel. Kanunlaşmaması Gereken Bir Tasarı, *Türk Ceza Kanunu Reformu*, İkinci Kitap, Türkiye Barolar Birliği, s. 1-20.
- Vassali, Giuliano. (1987). Reato Complesso. in *Enciclopedia del diritto*, Vol. XXXVIII, s. 817-839.
- von Glahn. (1996). Gerhard, *Law Among Nations, An Introduction to Public International Law*. USA.
- Yalçın Sancar, Türkan. (2007). Yeni Türk Ceza Kanunu'nda "Zincirleme Suç". *TBBD*, S. 70, s. 244-259 (Zincirleme suç).
- Yalçın Sancar, Türkan. (1995). *Müteselsil Suç*. Ankara (Müteselsil suç).
- Yılmaz, Ejder. (1996). *Hukuk Sözlüğü*. (Genişletilmiş 5.bs.), Ankara.
- Zafer, Hamide. (2010). *Ceza Hukuku Genel Hükümler* İstanbul.

